ĢENERĀLADVOKĀTA M. KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [*M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 30. novembrī[1]

Lieta C-409/22

UA
pret
EUROBANK BULGARIA

(*Apelativen sad – Sofia* (Sofijas apelācijas tiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Kapitāla brīva aprite – Maksājumu pakalpojumi iekšējā tirgū – Direktīva 2007/64/EK – Maksājumu instrumenta jēdziens – Pilnvarotas personas, kas rīkojas konta turētāja vārdā, pilnvara – Pilnvaras noraksts, kam pievienots apliecinājums "*Apostille*" – Autentiskuma pierādījums – Maksājumu darījuma jēdziens – Ar maksājumu pakalpojumu sniegšanu un lietošanu saistītās tiesības un pienākumi – Neautorizēti maksājumu darījumi – Maksājumu pakalpojuma sniedzēja atbildība

1. Maksājumu pakalpojumu sniegšana iekšējā tirgū ir regulēta Direktīvā 2007/64/EK[2] un Direktīvā (ES) 2015/2366[3], ar kuru no 2018. gada 13. janvāra tika aizstāta pirmā minētā direktīva. Tehnoloģiju attīstības rezultātā[4] šie pakalpojumi attīstās ļoti strauji.

2. Strīds, saistībā ar kuru ir iesniegts šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir starp kādu Bulgārijas banku un klientu, no kura norēķinu konta tika veikti pārskaitījumi, kuru autorizāciju klients noliedz. Klients prasa bankai atmaksāt pārskaitītos līdzekļus.

3. Šajos apstākļos Tiesai būs jāpaskaidro Direktīvā 2007/64, kas *ratione temporis* ir piemērojama šai lietai, izmantotie jēdzieni "maksājumu instruments"[5] un "autentificēšana".

4. Tiesai būs arī jāattīsta sava vēl sākuma stadijā esošā judikatūra par maksājumu pakalpojumu sniedzēju (turpmāk tekstā – "MPS") atbildību par maksājumu darījumiem, ko lietotāji nav autorizējuši.

1 Oriģinālvaloda – spāņu.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2007. gada 13. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK (OV 2007, L 319, 1. lpp.; labojums – OV 2009, L 187, 5. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK (OV 2015, L 337, 35. lpp.).

4 Eiropas Komisija jau ir sākusi procedūru Direktīvas 2015/2366 aktualizēšanai. Skat. dokumentu *A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2)*, FISMA/2021/OP/0002.

5 Par šaubām, ko ir radījis šis jēdziens, skat. 2022. gada 23. jūnija *Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2)*, EBA/Op/2022/06, 111. un 112. lpp.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības: Direktīva 2007/64

5. Direktīvas 4. panta 19. un 23. punktā ir noteikts:

"Šajā direktīvā izmanto šādas definīcijas:

[..]

19) "autentificēšana" ir procedūra, kas dod iespēju maksājumu pakalpojumu sniedzējam pārbaudīt konkrēta maksājumu instrumenta pielietojumu, arī tā personalizētos drošības elementus;

[..]

23) "maksājumu instruments" ir jebkāda(-as) individuāla(-as) ierīce(-es) un/vai procedūru kopums, par ko maksājumu pakalpojumu lietotājs un maksājumu pakalpojumu sniedzējs ir vienojušies un ko maksājumu pakalpojumu lietotājs izmanto, lai ierosinātu maksājuma uzdevumu."

6. Direktīvas 54. pantā ("Piekrišana un piekrišanas atsaukšana") ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka maksājuma darījums uzskatāms par autorizētu tikai tad, ja maksātājs ir devis piekrišanu veikt maksājuma darījumu. Maksātājs var autorizēt maksājumu darījumu pirms maksājuma darījuma izpildīšanas vai, ja par to ir vienojušies maksātājs un viņa maksājumu pakalpojumu sniedzējs, pēc tās.

2. Piekrišanu izpildīt maksājuma darījumu vai maksājumu darījumu virkni dod kārtībā, par ko ir panākta vienošanās starp maksātāju un viņa maksājumu pakalpojumu sniedzēju.

Ja šādas piekrišanas nav, maksājuma darījumu uzskata par neatļautu.

3. Maksātājs savu piekrišanu var atsaukt jebkurā laikā, bet ne vēlāk par 66. pantā minēto neatceļamības dienu. Maksājumu darījumu virknes veikšanai dotu piekrišanu var atsaukt, kā rezultātā jebkuri maksājumu darījumi nākotnē jāuzskata par neautorizētiem.

4. Par piekrišanas došanas kārtību vienojas maksātājs un viņa maksājumu pakalpojumu sniedzējs."

7. Tās 59. pantā ("Pierādījumi par maksājuma darījumu autentiskuma noteikšanu un izpildi") ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nosaka, ka tad, ja maksājumu pakalpojumu lietotājs noliedz, ka viņš ir atļāvis izpildītu maksājuma darījumu, vai ja viņš apgalvo, ka maksājuma darījums ir izpildīts kļūdaini, maksājumu pakalpojumu sniedzējam jāpierāda, ka maksājumu darījumam tika noteikts autentiskums, tas tika precīzi reģistrēts un iegrāmatots un tajā nav notikušas tehniskas kļūmes vai citi trūkumi.

2. Ja maksājumu pakalpojumu lietotājs noliedz, ka viņš ir atļāvis kādu izpildītu maksājuma darījumu, pats par sevi nav pietiekams tikai ar to, ka maksājumu pakalpojumu sniedzējs ir reģistrējis maksājumu instrumenta lietojumu, lai pierādītu, vai nu ka maksātājs bija autorizējis maksājumu darījumu, vai ka maksātājs ir rīkojies krāpnieciski, nolaidības dēļ vai tīši nav pildījis vienu vai vairākus savus 56. pantā paredzētos pienākumus."

8. Direktīvas 60. pantā ("Maksājumu pakalpojumu sniedzēja atbildība par neatļautiem maksājumu darījumiem") ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka, neskarot 58. pantu, neatļauta maksājumu darījuma gadījumā maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējs nekavējoties atlīdzina maksātajam neatļautā maksājumu darījuma summu un attiecīgā gadījumā atjauno tā maksājuma konta stāvokli, no kura tika noņemta šī summa, līdz stāvoklim, kādā tas būtu bijis, ja nebūtu noticis neatļautais maksājumu darījums.

[..]"

9. Tās 86. pantā ("Pilnīga saskaņošana") ir noteikts:

"1. Neskarot 30. panta 2. punktu, 33. pantu, 34. panta 2. punktu, 45. panta 6. punktu, 47. panta 3. punktu, 48. panta 3. punktu, 51. panta 2. punktu, 52. panta 3. punktu, 53. panta 2. punktu, 61. panta 3. punktu, 72. pantu un 88. pantu, ciktāl šajā direktīvā ir saskaņoti noteikumi, dalībvalstis nepatur spēkā un neievieš citus noteikumus kā vien tos, kas ir ietverti šajā direktīvā.

[..]

3. Dalībvalstis nodrošina, lai maksājumu pakalpojumu sniedzēji – kaitējot maksājumu pakalpojumu lietotājiem – neatkāptos no tiem attiecīgas valsts tiesību aktiem, ar ko īsteno šo direktīvu vai kas atbilst tai, izņemot gadījumus, ja tas ir skaidri tajos paredzēts.

Tomēr maksājumu pakalpojumu sniedzēji var piešķirt maksājumu pakalpojumu lietotājiem izdevīgākus noteikumus."[6]

B. Bulgārijas tiesības

10. *Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Likums par saistībām un līgumiem) 75. panta 2. punktā ir paredzēts:

"[..]

Parādnieks tiek atbrīvots no saistībām, ja viņš ir labticīgi izpildījis saistību pret personu, kurai, pamatojoties uz nepārprotamiem apstākļiem, šķietami ir tiesības saņemt izpildījumu. [..]"

[6] Šeit citēto pantu saturs ir ar dažiem nelieliem grozījumiem pārņemts Direktīvā 2015/2366, ar kuru tika atcelta Direktīva 2007/64.

11. 2009. gada *Zakon za platezhnite uslugi i platezhnite sistemi* (Likums par maksājumu pakalpojumiem un maksājumu sistēmām)[7] 57. panta 1. punktā ir noteikts:

"Neautorizēta maksājumu darījuma gadījumā maksājumu pakalpojumu sniedzējs nekavējoties atlīdzina maksātājam neautorizētā maksājumu darījuma summu un, ja nepieciešams, atjauno maksātāja maksājumu kontu tādā stāvoklī, kādā tas bija pirms neautorizētā maksājumu darījuma veikšanas."

II. Fakti, strīds un prejudiciālie jautājumi

12. Iesniedzējtiesa tā vietā, lai izklāstītu faktus, kurus tā uzskata par pierādītiem, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir aprakstījusi faktus, uz kuriem ir atsaukušās abas lietas puses. Tie ir šādi.

A. Fakti prasītāja (UA) izklāstā

13. 2017. gada 22. novembrī UA un *Eurobank EFG Bulgaria AD* (turpmāk tekstā – "*Eurobank*") Sofijā (Bulgārija) noslēdza norēķinu konta līgumu. Saskaņā ar līgumu banka apņēmās atvērt un uzturēt UA vārdā beztermiņa norēķinu kontu EUR valūtā, lai sniegtu viņam maksājumu pakalpojumus. UA ar vairākiem pārskaitījumiem pārskaitīja uz kontu kopumā 999 860 EUR.

14. 2018. gada 6. februārī UA devās uz banku, lai veiktu bankas darījumu ar savu kontu, taču *Eurobank* darbinieks viņu informēja, ka atlikums viņa kontā ir tikai 16 000 EUR.

15. UA norāda, ka tas viņu pārsteidza un ka pēc paskaidrojuma pieprasīšanas darbinieks viņam esot izsniedzis bankas konta izrakstu par darījumiem laikā no konta atvēršanas līdz 2018. gada 6. februārim.

16. Ieraugot šo bankas konta izrakstu, UA esot secinājis, ka viņam nezināma persona MK ar sešiem atsevišķiem maksājuma uzdevumiem par kopējo summu 982 000 EUR ir izmantojusi konta atlikumu bez konta turētāja derīga pilnvarojuma, jo viņš šai personai neesot izsniedzis nekādu pilnvaru.

17. *Eurobank* darbinieks paskaidroja UA, ka šos vienpusējos pārskaitīšanas darījumus ir veicis MK, kurš bankā bija uzdevies par noguldītāja pilnvarnieku un iesniedzis 2017. gada 1. decembra pilnvaru, ko bija apliecinājis kāds Itālijas notārs.

18. UA norādīja darbiniekam, ka šajā dokumentā nav viņa kā pilnvarotāja paraksta, un veica šādus pasākumus savu interešu aizsardzībai: a) 2018. gada 6. martā viņš paziņoja *Eurobank* par savu līdzekļu nelikumīgu izmantošanu un pieprasīja atmaksāt attiecīgo summu, b) 2018. gada 8. martā nosūtīja šā paziņojuma kopiju Bulgārijas Republikas Centrālajai bankai un nosūtīja rakstveida pieprasījumu notāram. Tas viņam atbildēja, ka neesot ne sagatavojis, ne apliecinājis pilnvaru par labu MK, ka pilnvara ir "viltojums" un ka viņš par to ir informējis gan *Eurobank*, atbildot uz tās 2018. gada 20. februāra pieprasījumu, gan Milānas Notāru kolēģiju (Itālija).

[7] Šis likums ir atcelts no 2018. gada 6. marta, tomēr ir piemērojams šajā lietā.

B. Fakti atbildētājas (Eurobank) izklāstā

19. *Eurobank* atzīst, ka 2017. gada 22. novembrī bankas birojā ieradās UA kopā ar divām personām, kurām bija Itālijas pilsonība. Sarunas laikā *Eurobank* darbinieks saprata, ka UA, rīkojoties ar atveramo norēķinu kontu, plāno izmantot pilnvarnieka pakalpojumus. UA atteicās no internetbankas, SMS paziņojumiem un bankas kartes, ko banka viņam piedāvāja.

20. 2017. gada 15. decembrī kāda persona (MK), kas stādījās priekšā kā UA pilnvarnieks, ieradās bankas birojā un iesniedza *Eurobank* darbiniekam 2017. gada 1. decembra pilnvaras norakstu, kuru 2017. gada 5. decembrī bija apliecinājis Itālijas notārs.

21. Noraksta autentiskums bija apliecināts ar *apostille*, un visus dokumentus no itāļu valodas bulgāru valodā bija iztulkojis zvērināts tulkotājs. Pilnvara bija konkrēta (nepārprotama) un deva pilnvarniekam tiesības rīkoties ar UA konta atlikumu bankā.

22. MK uzrādīja bankas darbiniekam pilnvaras noraksta oriģinālu par katru no sešiem maksājuma uzdevumiem.

23. Datumā (2018. gada 6. februāris), kad UA uzzināja par sešiem darījumiem ar līdzekļiem no viņa norēķinu konta, viņš neinformēja bankas darbiniekus par domājamiem pārkāpumiem. Viņš to izdarīja tikai 2018. gada 20. februārī. 2018. gada 6. martā UA ziņoja bankai par līdzekļu nelikumīgu izmantošanu un pieprasīja atmaksāt viņa līdzekļus.

24. *Eurobank* atzīst, ka 2018. gada 20. februārī tā lūdza notāram to informēt, vai 2017. gada 1. decembra pilnvara ir atbilstoši iesniegta un reģistrēta viņa reģistrā, vai pilnvaras notariāli apliecinātajai kopijai ir tāds pats juridiskais spēks kā pašai pilnvarai un vai šādu norakstu izgatavošana atbilst parastajai praksei, turklāt banka nosūtīja viņam tā ieskenētu kopiju. Notārs esot vienīgi atbildējis: "Pievienotais dokuments ir viltojums. Neizmantojiet to."

25. 2018. gada 27. februārī *Eurobank* nosūtīja pieprasījumu Itālijas Republikas prokurora vietniekam, kurš ar savu parakstu apliecināja strīdīgo 0pilnvaras norakstu, pievienojot apliecinājumu "*Apostille*", ko regulē Hāgas konvencija par *apostille*[8]. Moncas prokuratūra (Itālija) apliecināja, ka apliecinājums "*Apostille*" ir izdots 2017. gada 12. decembrī, proti, tā oficiāli apstiprināja, ka "apliecinājums "*Apostille*" uz pilnvaras noraksta ir derīgs".

C. Abu pušu tēžu apkopojums

26. UA ieskatā, *Eurobank* darbinieki ir rīkojušies neapdomīgi un rupji neuzmanīgi, ļaujot personai bez pārstāvības tiesībām rīkoties ar viņa norēķinu kontā esošajiem līdzekļiem. Iesniegtā pilnvara nebija ārēji atbilstoša un to nevajadzēja pieņemt, jo trūka pilnvarotāja paraksta. Tāpēc *Eurobank* būtu bijis jāatsaka sešu apstrīdēto darījumu izpildi.

27. *Eurobank* apgalvo, ka:

– iesniegtais dokuments ir pilnvaras noraksts, nevis pati pilnvara, tāpēc tajā nebija pilnvarotāja paraksta;

[8] 1961. gada 5. oktobra Konvencija par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu (turpmāk tekstā – "*Apostille* konvencija"). Konvencija, tāpat kā atbilstošie dokumenti ir pieejami Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļvietnē (www.hcch.net) rubrikas "Konvencija un citi instrumenti" īpašajā sadaļā "Apostille".

– Itālijas kompetentā iestāde ar apliecinājumu "*Apostille*" bija apstiprinājusi parakstu un zīmogu īstumu uz dokumentiem, apstiprinot pilnvaras noraksta notariālu apliecinājumu, t.i., dokumenta īstumu, tāpēc pilnvaras norakstu varēja izmantot Bulgārijā;

– attiecīgie seši maksājumu darījumi tika veikti par labu tā dēvētajam "šķietamajam kreditoram", un saskaņā ar līguma Vispārīgo noteikumu un nosacījumu klauzulu, lasot to kopā ar (Bulgārijas) Likuma par saistībām un līgumiem 75. panta 2. punktu "banka nav atbildīga par summām, kas izmaksātas, un uzdevumiem, kas veikti, pamatojoties uz pilnvaru, ja tai nav rakstveidā paziņots par pilnvaras atsaukšanu un ja pirms paziņojuma saņemšanas tā labticīgi ir izmaksājusi summu personai, kurai, pamatojoties uz nepārprotamiem apstākļiem, šķietami ir tiesības saņemt šo summu".

D. Strīds un prejudiciālie jautājumi

28. 2019. gada 4. februārī UA cēla *Sofiyski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija) prasību pret *Eurobank*. Šī tiesa apmierināja prasību ar 2021. gada 13. maija spriedumu un piesprieda *Eurobank* atlīdzināt UA 982 000 EUR par neautorizētiem maksājumu darījumiem [9].

29. *Eurobank* pārsūdzēja pirmās instances tiesas spriedumu *Apelativen sad Sofia* (Sofijas apelācijas tiesa, Bulgārija), kas uzdod Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai pilnvara, uz kuras pamata pilnvarnieks maksātāja vārdā, iesniedzot maksājuma uzdevumu, rīkojas ar aktīviem, ir uzskatāma par maksājumu instrumentu [Direktīvas 2007/64] 4. panta 23. punkta izpratnē?

2) Vai apliecinājums "*Apostille*", ko kompetentā ārvalsts iestāde pievienojusi saskaņā ar 1961. gada Hāgas konvenciju par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu, ir daļa no maksājumu instrumenta un maksājumu darījuma autentificēšanas procedūras direktīvas 4. panta 19. punkta, lasot to kopā ar tās 59. panta 1. punktu, izpratnē?

3) Ja maksājumu instruments (arī tāds, kas trešai personai dod tiesības rīkoties maksātāja vārdā) formāli (ārēji) ir pareizs, vai valsts tiesa var uzskatīt, ka maksājumu darījums ir autorizēts, t.i., ka maksātājs ir piekritis tā veikšanai?"

III. Tiesvedība Tiesā

30. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika saņemts 2022. gada 21. jūnijā.

31. Rakstveida apsvērumus iesniedza UA, *Eurobank*, Bulgārijas, Čehijas un Itālijas valdības un Eiropas Komisija.

32. Pēc apsvērumu iesniegšanas iesniedzējtiesa papildināja savu lūgumu ar noteiktu papildu informāciju, iesniedzot papildinājumu, ko Tiesa saņēma 2023. gada 13. janvārī.

33. Tiesa lūdza puses tiesas sēdē paust viedokli par šajā papildinājumā iekļautās informācijas nozīmīgumu, lai atbildētu uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

[9] Tai tika piespriests samaksāt UA arī 1182,40 EUR kā atlīdzību par mantisko kaitējumu un 74 521 EUR kā procentu maksājumu.

34. Tiesas sēdē 2023. gada 28. septembrī piedalījās tikai Bulgārijas valdība un Komisija.

IV. Vērtējums

A. Pirmais prejudiciālais jautājums

35. Iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai "pilnvara, uz kuras pamata pilnvarnieks maksātāja vārdā, iesniedzot maksājuma uzdevumu, rīkojas ar aktīviem" var tikt kvalificēta kā *maksājumu instruments* Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punkta izpratnē.

36. Direktīvas 2007/64 4. pantā ir ietvertas divas šādas definīcijas:

– "maksājumu instruments" ir "jebkāda(-as) individuāla(-as) ierīce(-es) un/vai procedūru kopums, par ko maksājumu pakalpojumu lietotājs un maksājumu pakalpojumu sniedzējs ir vienojušies un ko maksājumu pakalpojumu lietotājs izmanto, lai ierosinātu maksājuma uzdevumu" (23. punkts).

– "maksājuma uzdevums" ir "maksātāja vai maksājuma saņēmēja rīkojums savam maksājumu pakalpojumu sniedzējam, ar kuru pieprasa izpildīt maksājuma darījumu" (16. punkts).

37. Tādējādi maksājumu instrumenti Direktīvas 2007/64 izpratnē būs gan fiziskas ierīces (kartes un mobilie tālruņi), gan *procedūru kopums* (PIN kodi, TAN kodi, DigiPass, Bizum, lietotāja vārds/atslēga, utt.), par ko maksājumu pakalpojumu lietotājs un MPS ir vienojušies [10], lai ierosinātu maksājuma uzdevumu.

38. Konkrēti lietotājs var vienoties ar MPS, ka, izmantojot procedūru kopumu, par ko abi vienojušies, viņš izmantos šīs procedūras, lai liktu savam MPS izpildīt maksājuma darījumu (izvietot, pārsūtīt vai izņemt līdzekļus).

39. Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punktā ir izmantots plašāks maksājumu instrumenta jēdziens, tādējādi, ka tehnoloģijas veids, maksājuma uzdevuma nosūtīšanas līdzeklis un drošības elementu kontrole nav noteicošie, lai arī šie drošības elementi ir lietotāja rīcībā [11].

40. Saskaņā ar Tiesas judikatūru [12] maksājumu instrumenti var būt:

– Individuāli, proti, tie ļauj MPS pārbaudīt, ka maksājumu rīkojumu ir devis lietotājs, kurš ir tiesīgs šādi rīkoties.

– Tādi, kas nav individuāli, kur MPS "nav pienākuma iesniegt pierādījumus par aplūkojamā darījuma autentificēšanu minētās [Direktīvas 2007/64] 59. pantā minētajā gadījumā".

[10] Par "maksājumu pakalpojumu" un "maksājumu pakalpojuma lietotāja" jēdzieniem skat. spriedumu, 2019. gada 11. aprīlis, *Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação* (C-295/18, EU:C:2019:320), 37.-48. un 54. punkts.

[11] Šis apgalvojums atbilst Tiesas judikatūrai, saskaņā ar kuru "Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gan ar maksājuma rīkojumu papīra formātā uzsāktā procedūra naudas pārskaitījumu veikšanai, balstoties uz maksātāja pašrocīgu parakstu, gan rīkojumu došanas procedūra naudas pārskaitījumu veikšanai internetbankā (telefonbankā) var tikt uzskatītas par maksājumu instrumentiem šīs tiesību normas izpratnē" (spriedums, 2014. gada 9. aprīlis, *T-Mobile Austria* (C-616/11, EU:C:2014:242; turpmāk tekstā – "spriedums *T-Mobile Austria*"), 29.-44. punkts).

[12] Spriedums *T-Mobile Austria*, 33. un 34. punkts; un spriedums, 2020. gada 11. novembris, *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:897), 69.-72. punkts.

41. Tiesa spriedumā *T-Mobile Austria* precizēja Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punkta interpretāciju, ievērojot atšķirības dažādu valodu versijās, lietojot īpašības vārdu "individuāls" saistībā ar vārdkopām "jebkāda(-as) [..] ierīce(-es)" un "procedūru kopums". Tiesa nosprieda – lai maksājumu instrumentu atzītu par "individuālu", tam būtu jāļauj MPS pārbaudīt to, ka maksājuma rīkojumu ir devis lietotājs, kurš ir tiesīgs šādi rīkoties [13].

42. Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punktā iekļautais jēdziens tādēļ var ietvert arī *procedūru kopumu*, par ko lietotājs un MPS ir vienojušies un ko maksājumu pakalpojumu lietotājs izmanto, lai ierosinātu maksājuma uzdevumu [14].

43. Šeit aplūkojamajā lietā *Eurobank* iesniegtais dokuments bija konkrētas (nepārprotamas) pilnvaras noraksts, ko, domājams, bija izdevis Itālijas notārs un ar ko UA atļāva pilnvarniekam rīkoties ar norēķinu konta atlikumu. Noraksta autentiskums bija apliecināts ar apliecinājumu "*Apostille*", un to no itāļu valodas bulgāru valodā bija iztulkojis zvērināts tulkotājs.

44. Principā maksājumu konta turētāja [15] konkrēta (nepārprotama) pilnvara pilnvarnieka labā, kas ļauj tam veikt darījumus no bankas konta, nav – neskarot gadījumus, ko tūlīt pieminēšu – maksājumu instruments. Kā tāda šī pilnvara nedod MPS iespēju pierādīt, ka maksājuma rīkojumu ir devis lietotājs, kurš ir tiesīgs šādi rīkoties, un tas nav instruments, ko MPS nodevis maksājumu konta turētāja rīcībā.

45. Tomēr, kā jau minēju, saskaņā ar Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punktu maksājumu instrumentu var veidot *procedūru kopums*, par ko "vienojušies" MPS un lietotājs. Nekas neliedz šajā procedūru kopumā iekļaut pilnvaru, tāpēc gan būs obligāti nepieciešams, lai pastāvētu iepriekšēja vienošanās starp maksājumu konta turētāju un MPS.

46. Saskanīgi ar šo prasību Direktīvas 2007/64 54. panta 1. un 2. punktā ir noteikts, ka maksājumu darījumus uzskata par autorizētiem tikai tad, ja maksātājs ir devis savu piekrišanu maksājumu darījuma veikšanai, un ka šī piekrišana ir jāsniedz formā, par ko vienojušies maksātājs un viņa MPS. Ja piekrišanas nav, maksājuma darījumu uzskata par neatļautu.

47. Atslēga atbildei uz prejudiciālo jautājumu tāpēc ir tajā, vai patiešām ir pastāvējusi vienošanās starp lietotāju un MPS. Lai noskaidrotu neskaidrības par šo jautājumu, *Apelativen sad Sofia* (Sofijas apelācijas tiesa) savam lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu pievienoja papildinājumu, no kura var secināt, ka pamatlīgumu [16] starp *Eurobank* un UA reglamentē vispārīgie noteikumi, kas parakstīti 2017. gada 22. novembrī un satur šādas klauzulas:

– Saskaņā ar V.22. klauzulu konta turētājs var rīkoties ar saviem līdzekļiem personīgi vai ar pilnvarnieka starpniecību, kam šī iespēja dota ar notariāli apliecinātu pilnvaru, kurā ietverta konkrēta vēlmes izpausme rīkoties ar maksājumu konta līdzekļiem. Lai rīkotos ar līdzekļiem ar pilnvarnieka starpniecību, tam ir jāiesniedz *pilnvaras oriģināls* un derīgs personu apliecinošs dokuments.

[13] Spriedums *T-Mobile Austria*, 31. un 33. punkts.

[14] Tiesa, piemēram, par neindividuālu maksājumu instrumentu kvalificēja multifunkcionālu individuālu bankas karšu tuva darbības lauka sakaru (*Near Field Communication*; NFC) funkciju, ko parasti sauc par "bezkontakta maksājuma" funkciju, kamēr pārējās minēto karšu funkcijas ir individuāli maksājumu instrumenti. Skat. spriedumu, 2020. gada 11. novembris, *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:897), 79. punkts; un manus 2020. gada 30. aprīļa secinājumus lietā *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:322), 29.-51. punkts.

[15] Par Direktīvas 2007/64 4. panta 14. punktā minēto jēdzienu "maksājumu konts" skat. spriedumu, 2018. gada 4. oktobris, *ING-DiBa Direktbank Austria* (C-191/17, EU:C:2018:809).

[16] Saskaņā ar Direktīvas 2007/64 4. panta 12. punktu "pamatlīgums" ir "maksājumu pakalpojumu līgums, ar kuru reglamentē atsevišķu un secīgu maksājumu darījumu veikšanu nākotnē un kurā var būt iekļautas saistības un nosacījumi maksājumu konta atvēršanai".

– Saskaņā ar V.25. klauzulu banka no formālā viedokļa pārbaudīs tai iesniegtās pilnvaras un parakstus uz tām.

48. Tāpēc šķiet, ka ir bijusi *vienošanās* starp UA (kā maksājumu konta turētāju) un *Eurobank* (kā MPS), kurā tikusi atzīta iespēja izmantot notariāli apliecinātu pilnvaru, lai rīkotos ar konta līdzekļiem. Šim nolūkam abu pušu starpā parakstītais līgums ietvēra nepieciešamo līdzekļu (procedūru) kopumu, lai MPS izpildītu lietotājam piedēvēto maksājuma rīkojumu.

49. No šā viedokļa var pieņemt, ka ar notariāli apstiprinātu pilnvaru maksājumu konta turētājs netieši nodod MPS vēlmi veikt maksājumu darījumus ar līdzekļiem no maksājumu konta. Šāda veida pilnvara ir *sākuma* elements procedūru kopumā, par ko "vienojušies" MPS un lietotājs maksājumu uzdevuma izpildei.

50. Tikpat lielā mērā pilnvaru varētu kvalificēt kā tādu, kas nav individuāls (varētu sacīt, netiešs [17]) maksājumu instruments, jo pilnvarnieks var rīkoties ar maksājumu kontu, iesniedzot savu notariāli apliecināto pilnvaru vai pienācīgi legalizēto norakstu, bez nepieciešamības iesniegt pārskaitījuma uzdevumu, ko ar savu roku parakstījis konta turētājs. Ja tiktu prasīts, lai šo maksājumu uzdevumu ar savu roku būtu parakstījis konta turētājs, pilnvaras notariāli apliecinātam norakstam maksājumu konta pārvaldībai zustu jēga, jo vienmēr būtu nepieciešams, lai konta turētājs veiktu darījumus un apliecinātu tos ar savu parakstu.

51. Ir taisnība, ka pilnvaru izdod nevis MPS, bet gan konta turētājs par labu trešai personai, lai tā konta turētāja vārdā ierosinātu maksājumu darījumus. Tomēr šis apstāklis neliedz uzskatīt to par procedūru kopuma, par ko abas puses vienojušās, elementu, kas veido maksājumu instrumentu. Analogā nozīmē pārskaitījums, kas personīgi ierosināts bankas birojā, izmantojot konta turētāja ar roku parakstītu uzdevumu, arī ir maksājumu instruments, lai arī MPS to nav izdevis.

52. Pamatlīgumā dotais MPS apstiprinājums, kas ļauj izmantot pilnvaras notariāli apliecinātu norakstu, pats par sevi pierāda MPS netiešu kontroli pār šā veida maksājumu instrumentu, jo tam ir iespēja atļaut vai neatļaut konta turētājam to izmantot.

53. Ņemot to vērā, norādu, ka debates koncentrējās uz to, vai kredītiestādes un tās klienta noslēgtā pamatlīguma V.22. un V.25. klauzulā ir obligāti prasīts iesniegt *pilnvaras oriģinālu*, bez kura *Eurobank* nevarētu atļaut rīkoties ar līdzekļiem. Iesniedzējtiesai būs jāinterpretē šā pamatlīguma noteikumi kopsakarā ar faktiem, ko tā uzskata par pierādītiem.

54. Neskarot iesniedzējtiesas vērtējumu par vienošanās saturu, uzskatu, ka, atbildot uz pirmo prejudiciālo jautājumu, Direktīvas 2007/64 4. panta 23. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumu konta turētāja konkrēta un nepārprotama pilnvara pilnvarnieka labā rīkoties ar līdzekļiem principā nav maksājumu instruments, ja vien bankas konta turētājs un viņa MPS nav par to vienojušies tiem saistošajās pamatlīguma klauzulās.

[17] Sprieduma *T-Mobile Austria* 39. punktā ir minēts viens no parastākajiem individuālu maksājumu instrumentu gadījumiem: "šāda rīkojuma došana naudas pārskaitījumu veikšanai principā nozīmē to, ka maksātājs kredītiestādē iesniedz sava pašrocīgā paraksta paraugu brīdī, kad viņš atver savu norēķinu kontu, ka tas izmanto noteiktus maksājumu uzdevumus papīra formātā un ka tas uz šiem papīra formāta maksājuma uzdevumiem uzliek pašrocīgu parakstu. Attiecīgā kredītiestāde var veikt maksājuma uzdevuma autentificēšanu [Direktīvas 2007/64] 4. panta 19. punkta izpratnē, salīdzinot uzlikto parakstu uz maksājuma uzdevuma ar maksātāja iepriekš iesniegto paraksta paraugu."

55. Pēdējā minētajā gadījumā pilnvaras notariāli apliecināta kopija būtu daļa no procedūru kopuma, par ko MPS un maksājumu pakalpojuma lietotājs vienojušies maksājuma uzdevuma ierosināšanai. Tā kā nevar izslēgt, ka tas šajā gadījumā ir noticis, durvis šādu prejudiciālo jautājumu izskatīšanai ir atvērtas.

B. Otrais prejudiciālais jautājums

56. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai apliecinājums "*Apostille*", ko kompetentā ārvalsts iestāde pievienojusi saskaņā ar *Apostille* konvenciju, "ir daļa no maksājumu instrumenta un maksājumu darījuma autentificēšanas procedūras [Direktīvas 2007/64] 4. panta 19. punkta, lasot to kopā ar tās 59. panta 1. punktu, izpratnē".

57. Es analizēšu atsevišķi šajā jautājumā izvirzītos aspektus par autentificēšanu un *Apostille* konvenciju.

1. Autentificēšana

58. Direktīvā 2007/64 ir atsauce uz šo jēdzienu divējādā kontekstā:

– Direktīvas 4. panta 19. punktā "autentificēšana" ir definēta kā "procedūra, kas dod iespēju maksājumu pakalpojumu sniedzējam pārbaudīt konkrēta maksājumu instrumenta pielietojumu, arī tā personalizētos drošības elementus" [18].

– Direktīvas 59. panta 1. punktā ir piebilsts, ka tad, ja lietotājs noliedz, ka viņš ir atļāvis izpildītu maksājuma darījumu, MPS ir jāpierāda, ka maksājumu darījumam [19] *tika noteikts autentiskums*, tas tika precīzi reģistrēts un iegrāmatots un tajā nav notikušas tehniskas kļūmes vai citi trūkumi.

59. MPS ir jāizmanto autentiskuma noteikšana, lai pārbaudītu, ka konta turētājs ir atļāvis veikt vienu vai vairākus maksājumu darījumus. (Maksājumu instrumenta un paša darījuma) autentifikācija piešķir ticamību darījumiem, ko var ierosināt pilnvarnieks, un tas ir būtiski, lai PMS pareizi izpildītu maksājuma uzdevumus un atbrīvotos no atbildības.

60. Tāpēc uz MPS gulstas pierādīšanas slogs, ja lietotājs noliedz, ka būtu atļāvis maksājumu darījumu. Pierādīšanas sloga inversija ir īpaši labvēlīga lietotājam: MPS ir jāpierāda apstākļi, kuri saskaņā ar Direktīvu 2007/64 to atbrīvotu no tā saistībām atmaksāt maksājumu darījumus, par kuriem konta turētājs apgalvo, ka nav tos autorizējis.

61. Uzlikt MPS pierādīšanas slogu šajā gadījumā ir saskanīgi ar Direktīvas 2007/64 54. panta 1. punktu: maksājumu darījumus var uzskatīt par autorizētiem tikai tad, ja maksātājs jau iepriekš ir devis savu piekrišanu to veikšanai, vai arī pēc to veikšanas, ja viņš par to ir vienojies ar savu MPS. Ja nav piekrišanas, maksājuma darījums tiek uzskatīts par neautorizētu.

[18] Direktīvā 2015/2366 šī definīcija ir tika papildināta, 4. panta 29. punktā norādot, ka papildus maksājumu instrumentam autentificēšana dod arī MPS iespēju "pārbaudīt maksājumu pakalpojumu lietotāja identitāti". Direktīvas 2015/2366 4. panta 30. punktā ir ieviests jaunінājums – "droša lietotāju autentificēšana", proti, "autentificēšana, izmantojot divus vai vairākus elementus, ko klasificē kā zināšanas (to, ko zina tikai lietotājs), valdījumu (to, kas ir tikai lietotāja valdījumā) un neatņemamas īpašības (lietotājam raksturīgas īpašības) un kas ir savstarpēji neatkarīgi, proti, neatbilstība vienam kritērijam neapdraud pārējo elementu uzticamību, un kas ir izstrādāti tā, lai nodrošinātu autentificēšanas datu konfidencialitātes aizsardzību".

[19] Direktīvas 2007/64 4. panta 5. punktā "maksājuma darījums" ir definēts kā "maksātāja vai maksājuma saņēmēja uzsākta darbība, nododot, pārvedot vai izņemot līdzekļus, neatkarīgi no maksātāja vai maksājuma saņēmēja attiecību pamatā esošajiem pienākumiem".

62. Saskaņā ar Direktīvas 2007/64 54. panta 2. punktu piekrišana maksājumu darījuma vai vairāku maksājumu darījumu izpildei tiks sniegta formā, par ko vienojušies maksātājs un viņa MPS. Ir iespējams, kā šajā lietā un kā esmu jau uzsvēris, ka lietotājs un MPS vienojas par iespēju izmantot konkrētu pilnvaru piekrišanas paušanai un lai pilnvarnieks varētu rīkoties ar maksājumu konta līdzekļiem.

63. Tāpēc pilnvara ir viens no instrumentiem, ar ko maksājumu pakalpojumu lietotājs pauž savu piekrišanu maksājumu darījumu veikšanai no viņa konta, ko veic pilnvarnieks.

64. Šajos apstākļos, tā kā MPS ir pienākums pierādīt maksājumu konta turētāja piekrišanas esamību, pilnvaras autentiskuma noteikšanas procedūra MPS ir jāveic ar vislielāko rūpību, lai neiestātos viņa atbildība.

65. Notāra iesaiste ir elements, kas principā nodrošina pilnvaras autentiskumu un ticamību. Šāda notariālā darbība tomēr nav regulēta Direktīvā 2007/64 un ir jāveic atbilstoši valsts tiesību normām [20].

66. Īsumā, pilnvaras autentificēšana, kad lietotājs un MPS ir vienojušies, ka pilnvara ir daļa no procedūru kopuma, kas saskaņots maksājumu uzdevuma ierosināšanai, ir obligāti nepieciešama, lai MPS varētu pārbaudīt, ka konta turētājs ir pilnvarojis pilnvarnieku veikt maksājumu darījumus.

67. Atliek izanalizēt, kā Hāgas konvencijā regulētā apliecinājuma "*Apostille*" esamība ietekmē pilnvaras autentificēšanas procesu.

2. "Apostille" konvencija

68. Saskaņā ar iesniedzējtiesas un lietas pušu sniegto informāciju, ir radusies problēma saistībā ar dokumenta, ko MK iesniedza *Eurobank*, autentiskumu.

69. Šķietami, MK iesniedza pilnvaras oriģināla norakstu, ko apliecinājis notārs Milānā (Itālija) un kam pievienots Itālijas kompetentās iestādes, kura ir pilnvarota kārtot šādas formalitātes, sniegtais apliecinājums "*Apostille*".

70. Notārs uz *Eurobank* jautājumiem atbildēja, ka pilnvara ir viltota. Tomēr saskaņā ar iesniedzējtiesas tiesiskās palīdzības lūgumu Itālijas iestāde apstiprināja apliecinājuma "*Apostille*", kas bija pievienots pilnvaras norakstam, ticamību [21].

71. Šī nesakritība būs jārisina iesniedzējtiesai, lai noskaidrotu, vai ir notikusi krāpnieciska rīcība. Tai būs arī jāinterpretē pamatlīgums starp UA un *Eurobank*, valsts tiesību gaismā, lai nolemtu, vai atbilstoši tā klauzulām nepietika ar pilnvaras noraksta notariāli apliecinātu kopiju [22], bet gan bija nepieciešams iesniegt šīs pilnvaras *oriģinālu*, ko pienācīgi parakstījis pilnvarotājs.

[20] Kā norādījusi Bulgārijas valdība, šīs tiesību normas prasa pilnvaras paraksta notariālu apliecinājumu, lai varētu rīkoties ar maksājumu konta līdzekļiem.

[21] *Apostille* apliecina tikai paraksta autentiskumu, statusu, kādā darbojusies persona, kas parakstījusi dokumentu, un, kur tas nepieciešams, zīmoga vai spiedoga identitāti, kas ir uz dokumenta. Skat. *Apostille* konvencijas 5. pantu.

[22] *Eurobank* apgalvo, ka Bulgārijas un Itālijas tiesībās publiska dokumenta (šajā gadījumā pilnvaras) notariāli apliecinātam norakstam ir tāds pats pierādījumu spēks kā minētā dokumenta oriģinālam.

72. Savienības tiesībās nav ietverta neviena speciāla tiesību norma, kas būtu piemērojama notariāli apliecinātai pilnvarai, kas dotu iespēju rīkoties ar maksājumu kontu. Regulā (ES) 2016/1191 [23] ir noteikta publisko dokumentu legalizācijas vienkāršota procedūra, tomēr šo dokumentu skaitā nav notariāli apliecināta pilnvara, kas piešķirta, lai rīkotos ar maksājumu konta līdzekļiem [24].

73. Iesniedzējtiesa apgalvo, ka *Apostille* konvencija [25] ir piemērojama notariāli apliecinātas pilnvaras, kas ļauj rīkoties ar bankas konta līdzekļiem, legalizēšanai Bulgārijā. Konvencijas nolūkiem (1. panta otrās daļas c) punkts) notariāli akti ir uzskatāmi par publiskiem dokumentiem.

74. Saskaņā ar šo konvenciju par publiskajiem dokumentiem, kuri ir noformēti vienas līgumslēdzējas valsts teritorijā un kuri jāuzrāda citas līgumslēdzējas valsts teritorijā:

– Katra līgumslēdzēja valsts atbrīvos no legalizācijas dokumentus, kuriem piemērojama šī Konvencija un kurus jāuzrāda tās teritorijā.

– Vienīgā formalitāte, kuru var prasīt, lai apliecinātu paraksta autentiskumu, statusu, kādā rīkojusies persona, kas parakstījusi dokumentu, un, kur tas nepieciešams, zīmoga vai spiedoga identitāti, kurš ir uz dokumenta, ir 4. pantā paredzētā apliecinājuma [*apostille*] pievienošana, ko izdevusi tās Valsts kompetentā iestāde, kura izdevusi šo dokumentu.

75. Galu galā Konvencija tradicionālo un apgrūtinošo legalizēšanas procesu aizstāj ar vienu vienīgu formalitāti, proti, autentiskuma apliecinājuma, saukta par "*Apostille*", sniegšanu, ko veic dokumenta izcelsmes valsts. "*Apostille*" apliecina publiska dokumenta izcelsmes autentiskumu, tādējādi, ka to var iesniegt citā valstī, ja vien tā ir Konvencijas slēdzējpuse. Tāpēc dokumentam ar pievienotu "*Apostille*" ir tāds pats spēks kā legalizētam dokumentam [26].

76. Lai gan Tiesas kompetencē nav interpretēt *Apostille* konvenciju (jo tā nav daļa no Savienības tiesībām), nekas tai neliedz, interpretējot Direktīvas 2007/64 tiesību normas, norādīt iesniedzējtiesai, ka apliecinājums "*Apostille*", ko saskaņā ar šo konvenciju ir pievienojusi ārvalsts iestāde, ir viens no līdzekļiem, ko MPS var izmantot, lai autentificētu maksājumu instrumentu, kad tas ir publisks ārvalsts dokuments.

C. Trešais prejudiciālais jautājums

77. Iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai tad, ja maksājumu instruments formāli (ārēji) ir pareizs, var prezumēt, ka konta turētājs ir autorizējis maksājuma darījumu, proti, ir atļāvis tā izpildi.

[23] Eiropas Parlamenta un Padomes regula (2016. gada 6. jūlijs) par iedzīvotāju brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot dažu publisko dokumentu uzrādīšanas prasības Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012 (OV 2016, L 200, 1. lpp.). Legalizācijas un analogu formalitāšu atcelšana ir parasts noteikums Eiropas regulās par tiesu iestāžu sadarbība civillietās, par labu dalībvalstī izdotiem dokumentiem konkrētās regulas kontekstā: skat., piemēram, 61. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

[24] Regulas 2. pants ierobežo tās piemērošanu līdz tādiem publiskiem dokumentiem, kurus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem izdevušas kādas dalībvalsts iestādes, kuri jāuzrāda citas dalībvalsts iestādēm un kuru galvenais mērķis ir konstatēt vienu vai vairākus no šādiem faktiem saistībā ar personas ģimenes stāvokli, kas ir nozīmīgi, lai persona brīvi pārvietotos Savienības teritorijā (dzimšanas fakts, miršanas fakts, vārds un uzvārds, valstspiederība, utt.).

[25] *Apostille* konvencijas puses ir Itālija un Bulgārija, tāpat kā visas Savienības dalībvalstis. Tomēr Savienība nav konvencijas puse un šī konvencija nav daļa no Savienības tiesībām.

[26] Skat. izsmeļošu skaidrojumu par šīs konvencijas piemērošanu Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē, *Manual Práctico sobre el Funcionamiento del Convenio sobre la Apostilla*, Hāga, 2023.

78. Lai atbildētu, Tiesai vispirms ir jāskata jautājums par MPS [27] un lietotāju saskaņoto atbildības sistēmu maksājumu darījumos, ko lietotāji nav autorizējuši.

79. Es izanalizēšu šīs atbildības sistēmas īpašības un vēlāk paudīšu dažas pārdomas, kas varētu būt noderīgas iesniedzējtiesai piemērošanai šajā lietā.

1. MPS atbildība maksājumu darījumos, ko lietotājs nav autorizējis

80. Saskaņā ar Direktīvas 2007/64 60. pantu, lasot to kopsakarā ar tās 58. un 59. pantu, atbildība par zaudējumiem, kas radīti neautorizētu maksājumu darījumu rezultātā, principā ir MPS, nevis lietotājiem. Tomēr noteiktos apstākļos tieši lietotājiem var būt pienākums segt šos zaudējumus.

81. Iesniedzējtiesas uzdotais jautājums ir par to, kā noteikt, vai vienkārši formāla (ārēja) maksājumu instrumenta autentifikācija atbrīvo MPS no atbildības.

82. No apsvērumiem, ko iesniedzējtiesa izklāstījusi savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, šķietami var secināt, ka:

– Direktīvā 2007/64 atzīto atbrīvošanas no atbildības iemeslu gramatiskā interpretācija var izraisīt situāciju, ka MPS, "lai gan rīkojas labticīgi (ar kārtīga komersanta rūpību), ir pilnībā atbildīgs par veikto neautorizēto maksājumu darījumu. [..] Lai saņemtu atbrīvojumu no atbildības, [MPS] ir jāpierāda maksātāja vainas kvalificēta forma – maksātāja tīša (tostarp krāpnieciska) rīcība vai rupja neuzmanība".

– Šādas interpretācijas rezultātā, ir piebilsts, MPS draudētu būtiski aktīvu zaudējumi, pat ja tas būtu rīkojies labticīgi, proti, veicis visus nepieciešamos pasākumus saskaņā ar tiesību aktu prasībām un labu komercpraksi. Šajā ziņā tā apdraudētu maksājumu pakalpojumu pareizu izpildi, nonākot pretrunā Direktīvas 2007/64 mērķim, proti, veicināt pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti.

– Tomēr, izmantojot Direktīvā 2007/64 paredzēto iemeslu teleoloģisko, loģisko un sistēmisko interpretāciju MPS atbrīvošanai no atbildības, būtu iespējams cits risinājums.

83. Interpretējot Savienības tiesību normas, ir jāņem vērā ne tikai to formulējums, bet arī to konteksts un mērķi, kas ir izvirzīti ar tiesisko regulējumu, kurā šīs normas ir ietvertas [28].

84. Tiesa saistībā ar piemērojamajām Direktīvas 2007/64 tiesību normām ir jau apstiprinājusi:

– No Direktīvas 2007/64 58. un 60. panta gramatiskās interpretācijas izriet, ka MPS atbildības par neatļautu maksājuma darījumu sistēma ir atkarīga no tā, vai šo pakalpojumu lietotājs ir paziņojis par neatļauto darījumu minētajam pakalpojumu sniedzējam. Ja minētais lietotājs nav paziņojis savam MPS par neatļautu darījumu augstākais 13 mēnešu laikā pēc tā debetēšanas

[27] Par MPS atbildību skat. Guimarães, M. R.: *Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado*, *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017, n.º4, 571.-574. lpp.; Janczuk-Gorywoda, A.: *Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2*, darbā Cherednychenko, O., un Andenas, M.: *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*, Edward Elgar, 2020, 115.-137. lpp.; un Paglietti, C. M.: *Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions*, *European Review of Private Law*, 2022, n.º1, 165. lpp.

[28] Spriedumi, 2021. gada 24. marts, *MCP*, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, 37. punkts; un 2021. gada 2. septembris, *CRCAM* (C-337/20, EU:C:2021:671; turpmāk tekstā – spriedums "*CRCAM*"), 31. punkts.

dienas, viņš nevar izvirzīt prasījumus par šī pakalpojumu sniedzēja atbildību, tostarp pamatojoties uz vispārējām tiesībām, un līdz ar to nevar saņemt atmaksu [29].

– Direktīvas 2007/64 60. panta 1. punkta gramatiskā un sistēmiskā interpretācija apstiprina šo argumentāciju, kas ir piemērojama gan neatļautiem darījumiem, gan nepareizi izpildītiem darījumiem [30]. Šī tiesību norma ir pausta operatīvos terminos: MPS nekavējoties atlīdzina maksātājam minētā darījuma summu un attiecīgā gadījumā atjauno tā maksājuma konta stāvokli, no kura tika noņemta šī summa, līdz stāvoklim, kādā tas būtu bijis, ja nebūtu noticis neatļautais maksājumu darījums.

– Direktīvas 2007/64 58. panta un 60. panta 1. punkta teleoloģiskā interpretācija apstiprina šo tiesību normu gramatisko un sistēmisko interpretāciju [31].

– Direktīvas 2007/64 rašanās vēsture [32] apstiprina līdz šim izklāstīto un neiespējamību valsts tiesībās noteikt atšķirīgu atbildības sistēmu [33].

85. Tādējādi, ikreiz, kad ir veikts obligātais paziņojums (par ikvienu neatļautu darījumu) noteiktajā termiņā, MPS ir pienākums veikt tūlītēju atmaksu.

86. Šajā atbildības sistēmā ir ieviests maksājumu pakalpojumu lietotājam īpaši labvēlīgs pierādīšanas pienākuma mehānisms, uz ko es jau norādīju: tieši MPS, nevis lietotājam ir jāpierāda apstākļi, kas to atbrīvo no atmaksas saistībām, proti, jāpierāda, ka maksājumu darījumam tika noteikts autentiskums, tas tika precīzi reģistrēts un iegrāmatots [34].

87. Kā ģenerāladvokāts H. Saugmandsgors Ē e [*H. Saugmandsgaard Øe*] rezumēja savos secinājumos lietā *CRCAM*, "[..] Savienības likumdevējs ir izveidojis atbildības sistēmu, kuras pamatā ir trīs būtiski savstarpēji saistīti elementi, proti, maksājumu pakalpojumu lietotāja paziņošanas pienākums [..], pierādīšanas pienākuma noteikšana šo pakalpojumu sniedzējam [..] un visbeidzot pierādījumu neesamības gadījumā šī pakalpojumu sniedzēja atbildība atbilstoši minētās direktīvas 60. un 75. pantam atkarībā no tā, vai darījums nebija atļauts, nebija izpildīts vai bija izpildīts nepareizi" [35].

88. Saskaņā ar Direktīvas 2007/64 86. pantu "Pilnīga saskaņošana", "neskarot [vairākas uzskaitītas minētās direktīvas tiesību normas], ciktāl šajā direktīvā ir saskaņoti noteikumi, dalībvalstis nepatur spēkā un neievieš citus noteikumus kā vien tos, kas ir ietverti šajā direktīvā".

89. Tā kā Direktīvas 2007/64 58., 59. un 60. pants nav to tiesību normu skaitā, uz kurām 86. pants attiecina dalībvalstu rīcības brīvību, Tiesa ir nospriedusi, ka šajos pantos paredzētā MPS atbildības sistēma ir tikusi pilnībā saskaņota un tādējādi dalībvalstis nevar paturēt spēkā paralēlu atbildības sistēmu saistībā ar to pašu atbildības iestāšanās gadījumu [36].

[29] Spriedums *CRCAM*, 34. un 36. punkts.

[30] Spriedums *CRCAM*, 37.-42. punkts.

[31] Spriedums *CRCAM*, 43.-46. punkts.

[32] Spriedums *CRCAM*, 47.-51. punkts.

[33] Sprieduma *CRCAM* 41. un 42. punktā Tiesa atzina, ka MPS atbildības sistēma, kas ir paredzēta Direktīvā 2007/64, "ir tikusi pilnībā saskaņota un tādējādi dalībvalstis nevar paturēt spēkā paralēlu atbildības sistēmu saistībā ar to pašu atbildības iestāšanās gadījumu".

[34] Praksē, ja Direktīvas 2007/64 58. pantā paredzētā paziņošana ir veikta šajā tiesību normā paredzētajā termiņā, tās 59. pantā paredzētā pierādīšanas sistēma liek attiecināt uz MPS pienākumu nekavējoties atlīdzināt [neatļautā maksājumu darījuma summu]. Spriedums *CRCAM*, 40. punkts.

[35] Secinājumi lietā C-337/20, EU:C:2021:564, 53. punkts.

[36] Spriedums *CRCAM*, 41. un 42. punkts.

90. Tāda pati nozīme ir arī Direktīvas 2007/64 pirmajam un ceturtajam apsvērumam: direktīvā paredzētā saskaņotā atbildības sistēma nevar līdzāspastāvēt ar citu valsts tiesībās noteiktu atbildības sistēmu, kas balstīta uz tiem pašiem faktiem un pamatiem un kas negatīvi ietekmē minētās direktīvas mērķus un lietderīgo iedarbību [37].

2. MPS atbildības sistēmas ietekme šajā strīdā

91. Netiek diskutēts par to, ka UA kā maksājumu konta turētājs Direktīvas 2007/64 58. pantā noteiktajā terminā paziņoja *Eurobank* par neautorizētu maksājumu darījumu esamību, ko veicis viņa domājamais pilnvarnieks MK.

92. *Eurobank* kā autentiskuma noteikšanas elementu, kas pierādot lietotāja piekrišanu, norāda pilnvaras, ko UA izdevis MK pie kāda Itālijas notāra, norakstu ar pievienotu apliecinājumu "*Apostille*". Tomēr notārs apgalvo, ka pilnvara un noraksts bija viltojumi. Šķiet, ka norakstā, ko MK iesniedza bankā pārskaitījuma ierosināšanai, nebija pilnvaras devēja un konta turētāja paraksta, tāpēc banka nevarēja veikt parakstu salīdzināšanu. Tāpat nav konstatēts, ka *Eurobank* būtu izmantojusi citus alternatīvus līdzekļus (piemēram, ierakstītu telefona sarunu), lai pārliecinātos, ka UA ir devis savu piekrišanu MK iesniegtajiem pārskaitījuma uzdevumiem.

93. Atbilstoši Direktīvas 2007/64 59. panta 2. punktam, ja maksājumu pakalpojumu lietotājs noliedz, ka viņš ir atļāvis kādu izpildītu maksājuma darījumu (kā šajā lietā), "pats par sevi nav pietiekams tikai ar to, ka [MPS] ir reģistrējis maksājumu instrumenta lietojumu, lai pierādītu, vai nu ka maksātājs bija autorizējis maksājumu darījumu, vai ka maksātājs ir rīkojies krāpnieciski, nolaidības dēļ vai tīši nav pildījis vienu vai vairākus savus 56. pantā paredzētos pienākumus".

94. No šā noteikuma var secināt, ka maksājumu instrumenta, kas iesniegts *Eurobank* (viltotas) pilnvaras formā, lai arī tā bija apliecināta un saturēja "*Apostille*", izmantošana var nebūt pietiekama, lai pierādītu maksātāja atļauju.

95. Ja lietas apstākļi radīja pamatotas šaubas par maksājumu instrumentu, no MPS bija prasāma lielāka rūpība dokumenta ticamības pārbaudē, lai kliedētu šīs šaubas un būtu pilnīga pārliecība, ka maksājumu konta turētājs ir autorizējis apstrīdētos darījumus. Tikai tā tiktu ievērots Direktīvas 2007/64 pamatā esošais princips - aizsargāt maksājumu pakalpojumu lietotājus, it īpaši, ja tie ir patērētāji [38].

96. Uzskatu, ka, ievērojot lietas konkrētos apstākļus, MPS nevarēja aprobežoties ar vienkārši formālu (ārēju) pilnvaras notariāli apliecinātā noraksta, kam kompetentā ārvalsts iestāde pievienojusi apliecinājumu "*Apostille*", autentificēšanu.

97. Ar Direktīvu 2007/64 un tās aizstājēju Direktīvu 2015/2366 tika ieviests princips "vispirms maksā un pēc tam strīdies" attiecībā uz MPS atbildību, ar mērķi pastiprināt maksājumu pakalpojumu lietotāju aizsardzību [39].

[37] Spriedums *CRCAM*, 44. un 45. punkts. Skat. arī ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Spuznar*] 2022. gada 7. jūlija secinājumus lietā *Beobank* (C-351/21, EU:C:2022:541), 42., 43. un 50. punkts.

[38] Spriedumi, 2017. gada 25. janvāris, *BAWAG* (C-375/15, EU:C:2017:38), 45. punkts; un 2020. gada 2. aprīlis, *PrivatBank* (C-480/18, EU:C:2020:274), 66. punkts.

[39] Skat. Guimarães, M. R., un Steennot, R.: *Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2*, *European Review of Private Law*, 2022, n.º1, 47. un 48. lpp.

98. Kā jau minēju, tieši MPS ir jāiesniedz apliecinoši pierādījumi, ka lietotājs ir devis savu piekrišanu maksājumu darījumam vai ka tas ir rīkojies krāpnieciski vai rupji neuzmanīgi. Atkārtoju, ka MPS uzliktais pierādīšanas slogs ir ļoti smags.

99. Nevar mīkstināt saskaņoto MPS atbildības sistēmu par neatļautiem maksājumu darījumiem, izmantojot valsts tiesību normas[40], kas paredz samazinātu MPS atbildību (salīdzinājumā ar stingrāku atbildību, kas izriet no Direktīvas 2007/64). Valsts tiesai ir jādod priekšroka Direktīvai 2007/64 un jāpiemēro tās 86. pants kopsakarā ar tās 58., 59. un 60. pantu.

100. Iesniedzējtiesas izvirzītais arguments (stingra atbildības sistēma, kas aizsargā lietotājus, negatīvi ietekmētu MPS darbību) nav pietiekams, lai atspēkotu iepriekš minēto. Eiropas likumdevējs ir izvērtējis abu opciju "par" un "pret" un ir izvēlējies to, ko uzskata par labvēlīgāko kopīgajām interesēm.

101. Maksājumu instrumentu formāla un materiāla autentificēšana ir nepieciešama – opcijā, kas ietverta Direktīvā 2007/64 – lai piešķirtu tiesisko drošību maksājumu darījumos iesaistītajām pusēm. Tādā pašā mērā tā ir obligāta pareizai maksājumu sistēmas darbībai Savienībā, kas veicina kapitāla brīvu apriti.

102. Kopumā uzskatu, ka Direktīvas 2007/64 58., 59. un 60. pants, lasot tos kopsakarā ar tās 86. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja pastāv apstākļi, kas ļauj šaubīties par maksājumu instrumenta derīgumu:

– tikai formāla (ārēja) šā maksājumu instrumenta autentifikācija neatbrīvo MPS no atbildības par tādu maksājumu darījumu izpildi, ko maksātājs nav autorizējis, un

– dalībvalsts iekšējās tiesībās noteikta atbildības sistēma, kas mazina MPS atbildību vai atbrīvo to no atbildības neautorizētu maksājumu darījumu gadījumā, nenodrošina atbilstību minētajiem pantiem, ja MPS īsteno tikai formālu (ārēju) maksājumu instrumenta autentifikāciju.

V. Secinājumi

103. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Apelativen sad Sofia* (Sofijas apelācijas tiesa, Bulgārija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/64/EK (2007. gada 13. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK, 4. panta 19. un 23. punkts un 58., 59. un 60. pants, lasot tos kopsakarā ar tās 86. pantu,

ir jāinterpretē tādējādi, ka

[40] Šajā lietā citstarp ir norādīts Bulgārijas Likuma par saistībām un līgumiem 75. panta 2. punkts. Saskaņā ar to parādnieks tiek atbrīvots no atbildības, ja tas labticīgi ir izpildījis saistības pret personu, kurai uz acīmredzamu apstākļu pamata šķietami ir tiesības saņemt izpildījumu. Tāpēc šī vispārējā atbildības sistēma neattiecas uz specifisko atbildību, kas MPS izriet no Direktīvas 2007/64 58., 59., 60. un 86. panta.

1) Maksājumu konta turētāja konkrēta un nepārprotama pilnvara, kurā tas atļauj pilnvarniekam rīkoties ar šajā kontā esošajiem līdzekļiem, principā nav maksājumu instruments, ja vien maksājumu konta turētājs un maksājumu pakalpojumu sniedzējs nav par to vienojušies, konkrēti iekļaujot šo noteikumu tiem saistošajās pamatlīguma klauzulās. Šādā gadījumā notariāli apstiprināta pilnvara būtu daļa no procedūru kopuma, par ko maksājumu pakalpojumu sniedzējs un šā maksājumu pakalpojuma lietotājs vienojušies maksājuma uzdevuma ierosināšanai.

2) Apliecinājums "*Apostille*", ko saskaņā ar 1961. gada 5. oktobra *Apostille* konvenciju par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu ir pievienojusi kompetentā ārvalsts iestāde, ir viens no līdzekļiem, ko maksājumu pakalpojumu sniedzējs var izmantot, lai noteiktu maksājumu instrumenta autentiskumu, kad tas ir ietverts publiskā ārvalsts dokumentā.

3) Ja ir veikti maksājuma darījumi, ko maksātājs nav atļāvis, valsts tiesa nedrīkst piemērot dalībvalsts iekšējās tiesībās paredzētu maksājumu pakalpojumu sniedzēja atbildības sistēmu, kurā nav stingri ievēroti Direktīvas 2007/64 58., 59. un 60. panta, lasot tos kopsakarā ar tās 86. pantu, noteikumi.

4) Ja pastāv apstākļi, kas ļauj šaubīties par maksājumu instrumenta derīgumu un ja lietotājs noliedz, ka būtu atļāvis veikt jau izpildītu maksājumu darījumu, maksājumu pakalpojumu sniedzējs, kas veic tikai formālu (ārēju) šā maksājumu instrumenta autentificēšanu, nav atbrīvots no atbildības par šā darījuma veikšanu."